

Principatul Moldovei în vizorul decembriștilor

The Princedom of Moldavia in the eyes of the Decembrist Uprising

P.I. Pestel (1793-1826), the founder and the leader of the Decembrist Society in the southern part of the Russian Empire drafted a project of constitutional reform for Russia, which he named *Russkaia pravda* (Russian Justice). This project underwent several discussions during a congress of the leaders of the southern Society which took place in 1822 in Kiev. After the debates it was decided that the members of the organization should be granted a year as a period of reflection on the project. In exactly one-year time – in 1823, during another congress of the leaders of the Society, which took place in Kiev again, were adopted the principles stipulated in the project, and discussed by the entire society, as they were founding the ideological platform of the southern Decembrist Society. In the future Russia, as the Decembrists' imagination was depicting it, the goal referring to the unification of the different peoples that lived there „in a common mass, so that the inhabitants on the entire space of the Russian state should be Russians” was placed at the core of state objectives. All of them would have been nothing else but Russians, and the Russian language would have been the dominant one, and no other language.

Keywords: The Russian Empire, Decembrist Society, Moldavia, constitutional reform project, ideological platform

Institution's address: str. 31 August 1989, 82, MD 2012, Chișinău, Republica Moldova, Tel: (373 22) 23 32 07, fax: (373 22) 23 31 74

Personal e-mail: postarencudinu@asm.md

P.I. Pestel (1793-1826), fondatorul și conducătorul Societății decembriștilor din sudul Imperiului Rus, a elaborat un proiect de reformă constituțională a Rusiei, pe care l-a numit *Russkaia pravda* (Dreptate rusă). Acest proiect a fost supus discuției în cadrul unui congres al conducătorilor Societății de sud, desfășurat în 1822, la Kiev. În urma dezbaterilor s-a decis de a acorda membrilor organizației un termen de un an pentru a reflecta asupra lui. Exact peste un an, în 1823, în cadrul unui alt congres al conducătorilor societății, care și-a ținut lucrările tot la Kiev, au fost adoptate principiile expuse în proiect și discutate de întreaga societate, ele constituind platforma ideologică a organizației decembriste din sud¹.

În I capitol al proiectului, din cele 10 în câte era divizat, intitulat *Despre întinderea statului*, sunt

enumerat teritoriile anexate la Imperiul Rus, inclusiv Basarabia². Cu excepția acestor teritorii, se menționează în continuare, „care trebuie să rămână în componența statului rus”, „este necesar de atras atenția asupra unor pământuri învecinate cu Rusia, care urmează să fie anexate la Rusia în vederea asigurării cu temeinicie a securității statului. Aceste pământuri sunt următoarele: 1. Moldova. 2. Pământurile popoarelor caucaziene de munte independente, situate la nord de hotarul cu Persia și Turcia, inclusiv zona de litoral din vestul Caucazului, ce aparține în prezent Turciei. 3. Pământurile kirghizilor din hoarda kaisacilor care duc o viață de nomad la nord de lanțul de munți ce se întinde de la cetatea Buhtarma până la Marea Aral. 4. O parte din Mongolia, astfel ca tot cursul râului Amur, începând de la lacul Dalai, să aparțină Rusiei”³. Concomitent, decembriștii explicau de ce este necesar acest profit teritorial. În privința Moldovei, ei motivau astfel: „Populația din

Moldova și Basarabia formează un singur popor, însă aparține la două țări diferite și din punctul de vedere al bogățiilor naturale are o mare nevoie de ajutor mutual, în timp ce, grație stabilirii, hotarele statului vor fi ferite de orice comunicare liberă, precum și de aceea că Prutul reprezintă un hotar lung și foarte precar. Munții Carpați din partea de vest a Moldovei ar alcătui un hotar excepțional al statului, iar distanța de la Dunăre până la munții Carpați, prin Focșani, fiind foarte scurtă, de minune ar însemna hotarul. În sfârșit, turcii, adunând oaste în Moldova, pot pe neașteptate, prin Hotin, ocolind Basarabia, să se pomenească peste Nistru, în adâncurile Rusiei”. Așadar, stabilind hotarele statului rus, decembriștii au indicat că un segment, din partea de sud, urma să fie trasat pe Marea Neagră, Dunăre și de-a lungul hotarului cu Valahia. (A se vedea în continuare un fragment al hărții anexată la proiectul în cauză al decembriștilor).

Curând, se afirmă într-un studiu apărut recent, aceste intenții ale decembriștilor de a extinde teritoriul Imperiului Rus până la „limitele naturale” au fost, parțial, traduse în viață chiar de împăratul Nicolae I. Printre acaparările teritoriale înregistrate de Rusia în intervalul de guvernare al lui Nicolae I se numără și delta Dunării, încorporată în conformitate cu stipulațiile Tratatului de la Adrianopol din 1829. „Acesta a fost un câștig neînsemnat, dar important din punct de vedere strategic, care oferea posibilitatea de a controla navigația de pe Dunăre”⁷.

Apetitul teritorial al decembriștilor este comentat în istoriografia sovietică în linii generale. Potrivit proiectului constituțional al lui Pestel, a consemnat cercetătoarea M.V. Necikina, hotarele republicii ruse urmau a fi extinse până la „limitele naturale” ale sale. Pe lângă alte teritorii, Pestel proiecta de asemenea „alipirea la Rusia a pământurilor Moldovei în urma războiului cu Turcia sub steagul eliberării Greciei și a popoarelor slave subjugate de ea”⁸.

Analizând acest aspect al politicii externe a viitoarei Rusii în concepția decembriștilor din sud, M.V. Necikina a ținut să sublinieze că este „extrem de incorect să ne imaginăm viitoarea Rusie revoluționară ca o putere agresivă, care se zbârlește cu baionetele la toate hotarele sale și amenință cu război aproape fiecăruia vecin al său”⁹. Argumentele invocate de această cercetătoare nu sunt însă concludente.

Tendențele de acaparare a unor teritorii străine, constatăm, erau caracteristice nu numai autocrației ruse, dar și decembriștilor, chiar dacă acești revoluționari din mediul nobiliar al societății ruse

promovau idei progresiste pentru vremea lor. Deși proiectul de constituție la care ne referim a fost confiscat în timpul arestării decembriștilor și depozitat, după anchetare, „în locurile tainice ale arhivelor țariste”¹⁰, imperialismul rus a urmărit aceleași obiective expansioniste fixate de către decembriști și, în cea mai mare parte, le-a atins. Nu i-a reușit însă anexiunea Principatului Moldovei.

Menționăm în acest context că oficialitățile de la Sankt Petersburg au manifestat o astfel de tentativă în perioada Războiului ruso-otoman din 1806-1812, când împăratul Alexandru I i-a dat indicații lui M.I. Kutuzov să ceară, la masa tratativelor, încorporarea ambelor principate românești în imperiul acvilei bicefale, iar ulterior, reducând din ambițiile teritoriale, a dispus să insiste asupra anexării teritoriului Principatului Moldovei până la Siret.

Proiecte de anexare a spațiului românesc au existat și în timpul I Război Mondial, ele fiind elaborate în birourile Secției politice speciale, integrată, în 1916, în structurile Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei. În 1916, secția respectivă a acordat atenția principală problemei populației slave de est din componența Imperiului Austro-Ungar¹¹. Autorii care abordau această problemă în proiectele lor erau preocupați de chestiunea referitoare la hotarele postbelice și potențialele anexiuni după succesul Antantei. Bunăoară, Budilevici, unul dintre autori, „insista ca toată Rusia Ugrică”¹² să fie încorporată în Rusia și frontiera trebuie să fie pe Siret, dar nu pe Prut și, cu atât mai mult, pe Nistru”¹³.

Dar să revenim la documentul de creație programatică și constituțională al decembriștilor Societății din sudul Imperiului Rus. În privința problemei naționale, după cum a constatat A. Pokrovski, cel care a pregătit textul documentului pentru publicare, concepția lui P.I. Pestel „purta amprenta hegemoniei”. Conform opiniei decembriștilor, toate popoarele care populau imensul imperiu „urmau să se contopească cu poporul rus și, treptat, să-și piardă particularitățile sale naționale”¹⁵. Din această cauză ei nu admiteau nici o federalizare a Rusiei¹⁶. Era o linie politică specifică și autocrației, care, prin Regulamentul privind administrarea Basarabiei din 29 februarie 1828, a lichidat autonomia limitată acordată provinciei românești dintre Prut și Nistru cu 10 ani în urmă.

În conformitate cu proiectul de reformă constituțională al decembriștilor uniți în Societatea de sud, Imperiul Rus urma să fie divizat, sub aspect administrativ-teritorial, în 53 de gubernii, dintre care 50 aveau să se numească *circumscripții* (okrug). Aceste 50 de circumscripții trebuiau să constituie 10

regiuni¹⁷, printre care și Regiunea Mării Negre, cu centrul de reședință în orașul Kiev și cu următoarele cinci circumscripții în perimetrul ei: Kiev, Moghiliov, Iași, Herson și Odesa. Era prevăzut ca circumscripția Moghiliov, pe lângă aproape întreaga gubernie Podolia care exista (cu excepția județelor din partea de sud, incluse în componența circumscripției Odesa), să cuprindă și porțiunile de nord ale Basarabiei și Moldovei. Circumscripția Iași avea să fie alcătuită din părțile rămase ale Basarabiei și Moldovei¹⁸.

Prima variantă a proiectului de constituție elaborat de Nikita Muraviov, membru al Societății decembriștilor din nordul Rusiei, prevedea divizarea imperiului în 14 unități administrativ-teritoriale mari (numite în rusește *derjavi*), una dintre care se numea *Marea Neagră*, cu centrul administrativ în orașul Odesa¹⁹, fără a fi expuse precizări referitoare la limitele acestor unități. Potrivit celei de a doua variante a proiectului constituției lui N. Muraviov, drept capitală a unității administrativ-teritoriale Marea Neagră urma să fie orașul Kiev²⁰.

În documentul final al Societății de sud este expusă și viziunea decembriștilor referitoare la popoarele încorporate în imperiu. Grupându-le pe neamuri (*plemea*), acestea au fost împărțite în 10 categorii, pe poziția celei de a treia categorii figurând neamul moldovenesc, în privința căruia se menționează: "Moldovenii populează provincia Basarabia și Principatul Moldovei. Acesta din urmă trebuie acaparat și anexat la Rusia. Ambele părți ale pământului Moldovei vor căpăta aceeași organizare, concepută pentru întreaga Rusie. Trebuie de pus în aplicare toate mijloacele pentru a da posibilitate acestor două provincii să se rusifice complet și să devină părți omogene ale aceluiași întreg, adică statul rus"²¹.

În viitoarea Rusie din imaginația decembriștilor urma să fie ridicat la rang de stat scopul de a uni diferitele popoare care locuiau aici "într-o masă comună, în așa fel ca locuitorii de pe întregul spațiu al statului rus să fie ruși". Toți să se numească nu altfel decât ruși, iar limba rusă să domine de una singură²².

Referindu-se la aceste idei șovine ale decembriștilor, M.V. Necikina a relevat că opiniile lui Pestel "în privința problemei naționale purtau pecetea națiunii dominante. Pestel nu recunoștea dreptul altor naționalități de a se separa de statul rus: toate popoarele care locuiau în Rusia trebuiau, după părerea lui, să se contopească într-un singur popor rus și să-și piardă particularitățile sale etnice"²³.

Așadar, croind harta Imperiului Rus sub

aspectul extinderii teritoriale, decembriștii au considerat drept necesitate vitală să fie anexată la Rusia și cea de a doua parte a Principatului Moldovei.

Note:

1. *Восстание декабристов. Документы*, Москва, 1958, том VI, p. 9.
2. *Ibidem*, p. 122.
3. *Ibidem*, p. 124.
4. *Ibidem*.
5. *Ibidem*, p. 125.
6. *Восстание декабристов. Документы*, Москва, 1958, том VII, p. 130-131.
7. Л. Выходков, *Николай I*, Москва, 2003, p. 248.
8. М.В. Нечкина, *Движение декабристов*, Москва, 1955, том II, p. 84.
9. *Ibidem*.
10. *Vosstanie dekabristov*, p. 10.
11. А. Миллер, *Империя Романовых и национализм*, Москва, 2006, p. 174.
12. Ugric – subgrup din grupul de limbi fino-ugrice, din care face parte și limba ungarr.
13. А. Миллер, *op. cit.*, p. 176
14. *Vosstanie dekabristov*, p. 70.
15. *Ibidem*.
16. *Ibidem*, p. 127.
17. *Ibidem*, p. 128.
18. *Ibidem*, p. 134.
19. Н. Дружинин, *Декабрист Никита Муравьев*, Москва, 1933, p. 308.
20. *Ibidem*, p. 141.
21. *Vosstanie dekabristov*, p. 141.
22. *Ibidem*, p. 149.
23. М.В. Нечкина, *op. cit.*, p. 83.

Bibliography

1. *Восстание декабристов. Документы / The December Revolution. Documents*, Moscova, 1958, том VII
2. А. Миллер, *Империя Романовых и национализм / The Romanov Empire and Nationalism*, Moscova, 2006
3. М.В. Нечкина, *Движение декабристов / The December Revolution*, Moscova, 1955, том II